

Z VĚDECKÉHO ŽIVOTA

KONFERENCE EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA A KLIMATICKÁ ZMĚNA

JUDr. Piero Orlandin, LL.M.

Dne 10. dubna 2025 proběhla ve Velké aule Karla Engliša PF MUNI odborná konference, která se věnovala problematice změny klimatu v kontextu rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva (ESLP). Konference byla pořádána katedrou ústavního práva a politologie PF MUNI a záštitu nad ní převzala soudkyně ESLP Kateřina Šimáčková, která si vzala i úvodní obsahové slovo. V něm poukázala na stále přetrvávající rozdíly mezi tzv. západem a východem ve veřejném přijetí potřeby reagovat na fenomén změny klimatu. Dále upozornila na nedávná rozhodnutí ESLP, ve kterých se soud vyjadřoval k tomuto fenoménu, a to stále v optice čl. 2 a čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (EULP). Upozornila, že přes právní výzvy, kterým ESLP při řešení čelil, bylo nutné také zaujmout pozici pro to, aby nebyl soud ve věci rozhodování o klimatických záležitostech degradován na jakýsi „soud pro dodržování Pařížské dohody“. Zdůraznila také potřebu být kreativní k novým výzvám, nicméně stále zůstat citlivý a respektovat demokratický charakter EULP. Na závěr úvodního slova uvedla, že soud v rámci posledních rozhodnutí potvrdil, že antropogenní změna klimatu existuje a je vážnou hrozbou, jež může mít závažné a nevratné účinky na práva osob.

Následně byla konference rozdělena na tři na sebe navazující panely, v kterých byla problematika reflektována z různých odborných pozic zástupci akademické sféry, zástupci moci soudní, advokátního stavu a zástupci státní správy.

Moderování prvního panelu se ujal Ladislav Vyhnaněk z katedry ústavního práva a politologie PF MUNI, který ho uvedl vybranými otázkami a problémy, které změna klimatu jako fenomén přináší do právního světa. Zmiňovány byly například možné limity v přístupu k soudu a nástroje, kterými soudy v současnosti disponují, či struktura povinností států ve vztahu k změně klimatu a v širším kontextu i role veřejné moci v tomto fenoménu. První se ujala slova Hana Müllerová z Centra pro klimatické právo a udržitelnost v Ústavu státu a práva AV ČR, která prezentovala příspěvek o rostoucí roli a očekávání od soudů, a to s akcentem na mezigenerační aspekt problému. Posluchači byli uvedeni v krátkém úvodu do faktického stavu co do rizik a velmi pravděpodobných dopadů a dále již byla pozornost věnována možnostem, jak může právo, respektive právo lidských práv, přispět k řešení problému. Představeny byly skrze významné případy termíny jako mezigenerační spra-

vedlnost, práva budoucích generací či „extratemporální“ jurisdikce. Celý příspěvek o mezigeneračním aspektu problému změny klimatu se ve svém závěru vrátil zpět na začátek a položil si řečnickou otázku, zdali si společnost, respektive právní prostředí klade „správnou otázku“ a jestli nepřímým cílem není vyřešit stále se vracející téma hodnoty životního prostředí v hierarchii právního řádu.

Na Hanu Müllerovou navázal David Kosař, který účastníky konference více zasvětil do společensko-politologických aspektů a taktéž do faktických limitů strategických klimatických litigací jak v evropském, tak globálním prostoru. David Kosař poukázal na propojení klimatické změny s rovností a demokratizací a role soudů v tom všem. Nastínil možná řešení co do zohlednění kapacit států, odpovídající komunikace ze strany soudů a případnou redefinici určitých ústavních principů pro efektivnější zohlednění fenoménu změny klimatu. Na závěr prvního bloku pak přednesla svůj příspěvek Pavlína Vázanová, která reprezentovala spíše pozice kritiků extenzivně vystupujícího ESLP ve vztahu k judikátu ve věci *KlimaSeniorinnen Schweiz v. Switzerland*, a nastínila otázky okolo limitů legitimacy pravomocí ESLP ve vztahu k právnímu prostoru, ve kterém rozhoduje. Na Pavlínu Vázanovou navázal soudce NSS Jan Kratochvíl, který připodobnil současné mitigační úsilí států k vývoji ochrany sociálních práv jako typu progresivního závazku, který má své limity.

V druhém bloku byly prezentovány příspěvky zaměřené na pohled zástupců států (Miroslav Kaštyl z Kanceláře vládního zmocněnce při Ministerstvu spravedlnosti ČR; Natálie Polanská, výzkumnice/MŽP ČR) a dále zde byl jeden příspěvek věnován fenoménu klimatické litigace a jeho významu v přispění k současnému právnímu stavu věci (Lucie Vodvářková, výzkumnice). V rámci druhého bloku taktéž vystoupil v předtočeném příspěvku Jan M. Passer, který kromě srdečného přivítání posluchačů a ocenění významu konference představil unijní rozměr věci pohledem soudce Soudního dvora EU. Poukázal zejména na známé rozdíly mezi evropsko-unijním a evropsko-lidskoprávním systémem ochrany co do možností svými rozhodnutími ovlivňovat specifické aspekty politiky členských států k efektivnější právní a faktické ochraně před změnou klimatu.

Moderování závěrečného a nejpočetněji obsazeného bloku se ujala Alžběta Králová, taktéž z katedry ústavního práva a politologie PF MUNI. Závěrečný blok měl být spíše zaměřen na konkrétnější a v dynamice problému drobnější aspekty, které však nepostrádají svou důležitost v řešení problematiky. První se slova opět ujala Kateřina Šimáčková, která částečně navázala na svoje úvodní slovo na začátku konference a více se tentokrát soustředila na čl. 1 (*povinnost respektovat lidská práva*) a čl. 34 (*individuální stížnosti*) EULP. Kateřina Šimáčková posluchače upozornila, jakou důležitost v rámci diskutovaného fenoménu představují pojmy jako „jurisdikce“ či „postavení obětí“ a jak v těchto typech případů ESLP dané veličiny uchopil. Na Kateřinu Šimáčkovou navázal Jiří Kmec lehce kritickým, přesto

střízlivým pohledem, ve kterém shrnul důvody, které dle něj vedly v ideové rovině k nedávným rozhodnutím ve věcech změny klimatu před ESLP a jaká rizika z toho můžou dále pro rozhodování v rámci EULP plynout. Následně navázali tři představitelé mladé generace výzkumníků s příspěvky ohledně příčinné souvislosti (Patrick Casey Leisure), role soudů v klimatické krizi (Michal Kovalčík) a legitimacy soudů při rozhodování (Viktória Alžbeta Sutórisová). Konferenci zakončil už druhý předtočený příspěvek, tentokrát Vojtěchem Vomáčkou, který velmi přehledně shrnul dosavadní vývoj klimatického aktivismu v rozhodování před ESLP. Na závěr byl dán ještě jednou prostor na otázky a osazenstvo konference se pomalu začalo odebírat z majestátní Velké auly Karla Engliše zpět do svých právních, společenských i osobních sfér.

Konferenci je možné hodnotit velmi pozitivně, neboť nejenže na ní byly reflektovány různé, a přitom vysoké odbornosti v jednotlivých panelech, ale taktéž byly panely vyváženy z pohledu zastoupení juniornějších vědců (doktorandů) z akademické sféry. Ti do debaty přinášeli pohled nejen mladší generace vědecké komunity, ale taktéž důležitý aspekt oné „budoucí generace“ k tématu změny klimatu. Konferenci je možné považovat nejen za důležitý příspěvek české odborné veřejnosti k širší společenské diskusi, která v rámci evropského prostoru probíhá, ale také jako jedinečnou příležitost pro setkání různých právních profesí, které k tématu mají co říct.

O autorovi:

Piero Orlandin je doktorandem katedry práva životního prostředí Právnické fakulty Univerzity Karlovy. Příspěvek byl vypracován v rámci projektu UK SVV 260749 *Globální změna světa a reakce veřejného práva na ni*.

Abstract**CONFERENCE ON THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
AND CLIMATE CHANGE**

On 10 April 2025, an expert conference on climate change in the context of the decisions of the European Court of Human Rights (ECHR) took place in the Large Auditorium of the Karel Engliš Faculty of Law of Masaryk University (PF MUNI) in Brno City. The conference was organized by the Department of Constitutional Law and Political Science of the PF MUNI and was held under the auspices of ECHR Judge Kateřina Šimáčková.